

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ ЧУРАПЧЫБЫТ ОЛОХТООХТОРО!

Аграрнай партиа дьынтээх тыа сирийн партията буолар. Аһы-үөлү онорсоочтуларга күүстээх өйбүлү, тарааһы маастарлар, тыабыт сирийтэр үлэни-хамнаһы туруулаһар сүүрүн сыадлаах-соруктаах.

Сахабыт сирин Аграрнай партията аастыт Россия Государственай Дукатын былыларыгар республикабыт интэрэһини сыйайтаран куоласпыттын "Бөдөр ныйылал Россия" партиятын биригдүүтүгэ.

Кулун тутар 2 күнүтөр Ил Түмөн башчыларытaр Республика Аграрнай партиатa тaa саритор олохтоох дьон интeриeстeрин

- Ил Түмэнтэ партиа бэлхыгтан кувэрэгэ 7 %-наах кувэбэни ыларбгт наала;

– Республикага 640 тын быыбардааччы бээр, итэтиэн 80 %-на (521 тын киһи) кыттыаны ыытан ол. Кыттыбыт дьонтон 10 %

ны ыллахпыттана (51 тыһ. куолас) 3 депутаттаннаахпыт. Биир мандаттаах быйбардыр уокуруктан Александр Николаевич Жирков, Дмитрий Федосеевич Наумов кыаһынан депутат буоллахтарына 5 депутаттанан фракция тэрилтэ.

– Аграрнай партийнай бөлөх тэрилтэлэрэ атын партийнай бөлөхтөрү кытта тэн балаһыан-

ньалзыхагсара. Килмээр туруурсар болтуруосара хайаатар да сессияларга килтэриллэр, бэлхээрмилэр млыншлар буулдхара. Дэлгэцхэ тэгь бэрлалтаах тиймүнэ, кяха олохтонгоа.

Түмэн баялбар агаард парти-
ейн иргэдийнхээ бариад, онго-
цу баялбар угуулаа онго-
цонгоцон болонгоцон ба-
[Мат]

Чуригчыбыт билимбардваччы-
лара, бу балаһыанньаны тибеттэк
ойдон бэйэбит куоласпыттын Са-
хабыт сирин Агартар партия-
тыгар биерирүөгү дигэн ыгыра-
быт.

"Комплексе", "Бааһында"
"Туулумта", "Базе", "Варз"
"Сирэм", "Алыны", "Чакыр"
"Сага олох", "Колуйы"
"Дьонорой", "Ганди" бааһынай
ханааһыстыбаларын
"Мындааһы" ТХНС
"Чыаһара" ТХНС
ЧУБЭНТӨРӨ

Матерыйнаал партия фондатыгтан төлөө

КОММУНИСТАР УОННА ТЫА СИРЭ

(Быыбар иннинээҕи программаттан)

(Быыбар иннинээҕи программаттан)

Коммунистар бийбэр иннинзэги программаларыгар тыа сирэ ордук улахан мизэстэни ылар. Төр дивэтэссэ, саамай дьадаҥы, тииһиммэт-түтүммэт дьон тыа сиригэр олороллор.

Тыя сирийн дьонун сүрүн издэнэ- үчүтэй хамнастаах үлэ мнэстэтэ тииһэ- тэ буолар. Ити мөксүрө суох суол дин саныһылы. Оччутулар тыя сирийэр олоху тулсарлар иннигитэн элбэх санга үлэ мнэ- стэттэн үөсүлүүххэ наада буолан тахсар. Эмиз мөксүрө суохха дылы. Ону хай- дах элбэтэбит? Иккэ суолунан дьэбит биһиги, коммунистар.

Бастакыга тыа хаһаайыстыбатын сайыппаран. Тыа хаһаайыстыбатыгар сана үлэ миэстэтэтин сүөһү ахсаанын элбэтээххэ эрэ таһаарыахха сеп буолбат дуо? Сүөһү ахсаанын хаанык көрүтүлээх хаһаайыстыба элбэтээн сөбүө? Биэрдиктөөн ыал сүөһүтүн сыллата арыбатан иһэр. Ол өйдөөр, Биэринэн сирдэрэ тиийбэт, иэсчииһин, сипи биэр албох үүтү тулпаттар, үсүһүнэн, арыах сүөһүнү иттип барыа сүөх.

Сүүнхү ахсаанын бааһьнай хаһаайыстыбалар, фермердэр албырзхтарын сэтгэ. Фермер дигн биир фермалаах дуоһуу хаһаайыстыба ааттанын сөгт эгэ. Отгон бааһьнай хаһаайыстыба-бу сылай хаһаайыстыба, бэдэн чааһьнай хаһаайыстыба, сүүһүүн сүүһүдэх буюлдуохтаах.

Бааһинай хаһаайхыгьбаларыгар са-
ха чулуу дьонно муһунта. Уһулу-экиги
ырынгалаан өйдүүр, сатабыллаах, тэ-
рээһиннээх, үлэни кыайар-хотор дьон.
Ол дьон байдалга эрэ байлаларын тол-
куу даабатка омуһтарын дьонун үчүтэй
хамнастаах үлэни хааччылар гүөрдүн-
скай ээстэрин өйдүүлэрэ буолуо дии
саныыбын. Государство бу чулуу
дьонно ити ытык ээстэрин толорор
тыагы биэрбэт.

Ол сүүрүн төрүүтэ-тэя хаһаайлһы-
тата экономика кондой ноһооттоох сала-
ыгар кубулуйбутуттан. Дьегинэн ры-
к сыаната сүрдээһин үрдээтэ эбэт.
... 2,4% сылаах үүт 1 литэртэ

мараһынганта 38-тғы солк атылғанар.
Ону суоттаан көрдөхкө, 3,4 % сылаах
үүт килитэ 45 солк турар буолан тах-
сар. Оттон государствобэт 20-ли эрэ
солк тутар. Бу туох хара балыйырдаах
сыананы доростоор?! Маны тор ким да
көрбөт-истибэт?! Государство бэйэтин
наадатыгар (сабыллаах дии ааттанар
тэритталэрин аһылыктарыгар, ас-үөл
интервенциятын оңорого энни) рынок
сыанатынан атышпастынар эбөөт? Туох
да дотацияга эҥиэх суох. Итиэннэ ол
үбү-харчыны госбюджет "Ты хаһайыс-
тыбата" дии салааларыгар буолбакка
"Уерэриги", "Доруобуйа харыстабыла",
"Быраабы харыстыыр органнар" эҥин
дии салааларыгар көрдүн. Оччону-ба-
чаны көмөлөстүбүт дии сымыйа сыппа-
ранан салгынан адынаттан булгуч-
чулаахтык анкаастанар сеп.

Тыя хаһаайыстыбатын табаарын
онгороочулары үбүлдэһин механизма
тосту ularыһыан наада. Урдүттэн оччо-
бачча млрд солк бөрүлүкэ димэни
дыону тогторбокуи. Ол үлүгэрдээх үптэн
табаары онгороочуларга дуона суох
тиксэр. Холобура, лизинг харчытын
"Туймаада-лизинг" ылар, табаары
онгороочу төттөрүтүн аһары төлөөн
техниканы энги атылаһар. "Туймаа-
да-лизинг" ылбэрт харчыта бюджетка
төннүбэт. Дынгизин ол харчыны табаары
онгороочу өлөрөн баран техниканы
сааастыах туастаах элэ. Сии биэр бюд-
жекка төннүбэт харчынан табаары
онгороочуны быһааччы көрүлүүр тодо са-
гамматы? Баан бырыһыанын сабар
харчы табаары онгороочу эмиэ тикси-
бэт, баан ылар. Ону тизийиэ ороскуот-
танар харчы эмиэ бюджетка төннүбэт,
тизйэр-таһар быһыык тарилтэ ылар.
Сити курдук аахтааха, үлүгэрдээх үгүс
үп-харчы быһыык тарилталартэ тэирэн
ингэн-сүтэн хаалар. Огу барытын тыа
хаһаайыстыбатыгар биэрдибит дики-
лэо.

Ол онугар бюджет харчытынан аныгылыы сойутар-тогторор, харайар базалаах олтовай уюуна розничнай ры-

ноктары туган баран, табаары огороочулар кооперативнай холбоустарыгар үһүн бодьохтоон түүлээн кэбиллэххэ буоллара дии. Оччотугар бюджет оннук харчыта барсиа барсаатынан буор босхо барыллэбэт, төһөрүдүлэр үп буолан тахсар. Итинник рыноктарта нэһиллэктэр потребительскай кооперативтары төрүнэн, биир да быһыык төрүттүрү таарыппакка, бэйэлэрэ кылгэрэн табаардарын атыһылаатынар.

Тыя сиригэр үлэ мээстэтин үкэстэтин
инок: суула-олухтоох промышленноһы
сайыннарыы Сахаҥар, биһиги, юдһи ай-
мах цивилизациятын сиртөн үүнэрэни
аһыыр-таннар, сайдар (аграрный сек-
тор) таһымыгар чаардаан хаалыа суох-
таахпыт. Промышленноһы баһылаан
индустриальнай үбөр оннубутун булу-
нуохтаахпыт, постиндустриальнай эпо-
хага бэлэмнениэхтээхпит.

Онууха промышленный оройунаар-
га тодо аангаан тэрийн санга техниканы,
альшмылы технологийны баһылыы ох-
сорбут туту кыалдыа суога. Промыш-
ленноһы, кини обургу да буоллар, ты-
сиригэр "собоһ" да азалан сайыллара са-
гыыр историческай сорукаахпыт. Бу
хайысханан коммунистар манньах суоту
тобула сатыахпыт. РФ түһээни сокуо-
нун быһылтынан табаары оҥорооччу
баалабай оҥорон таһаарылын 70%-тан
иһэрһэ суога тыа хаһаайыстыбатын бо-
родуускуйата буоллардыа, аһары чычча-
тыллыбит биэр калып тыа хаһаайысты-
батын түһээни төлүүр. Быһа калууан
эттээс, барыһыттан 6 эрэ %-ы төлүүр.
Оҥон олохтоох промышленность тэрил-
тэлэрэ өлөрбүт харчыларын 40-на %-на
түһээнтэ сукуудлар. Үчүгэйэ дьин биэр
оннук табаары оҥорооччу ордубут 30 %-
лар туту оҥорон таһаарылыттан туту-
дута суох эмиэ ити аһары чыччагылы-
бит түһээни төлүүр. Бийиги РФ атын
субъектарыы кытары кыгыйһан ити
70%-ны 50%-на дьэри түһэртэри ту-
руорсуохпут. Оччогуна, холобура, пило-
матырыһаал, түүлээхтэн тангалы тигин
этиҥ олус барыстаах буолан тахсар. Топ

табылыбатын хаавайыктыбалар кыт-
тынан маын танастыр, инетонэр сыах-
тары, малин осор комбинаттары түри-
налэро?

Тыг хаһааһыстыбатын сайынары-
ыга туһуламмыг дьаһалларбытын суох-
хо күһүрүргэ үбү-харчыны хайтан бу-
лдохпугуй?

Бастакыга, биллэн турар, бюджеттан Тыва сирийн 2007-2011 сс. сайдымтын государственной программата сокуунан ылылган турар. АПК сайдымтыгар 2008 с.-6,2 млрд, 2009 с.-6,1 млрд, 2010 с.-6,2 млрд, 2011 с.-6,4 млрд. Ону баара 2008 сыллаах бюджеткега 4,1 млрд эрз көрүлүна. Депутаттарбыт кууска туру-орсубаттылар. Сымагата 10%-наах тэги-минен суолтаахка, 2011 сылга кыраты 9 млрд солк. көсүлүлүнаахка.

Иккинэ, промышленный предприятия үлэрин-харчыларын туһанын Ону силбэр илүүтүн Ил Түмэнгэ аграрнай депутатскай бөлөү тэрийэн үлэ-лэтиэхтэ.

Үсүүнүн, бюджет уюна баан кредит-тин туһаныы 2006 сыла итиннэк кредит 48,4 %-нын астыр-уолууур тэриитэлэр, 43,1 %-нын хааччылар структура-лар туһаммытара. Оттон табаары быһаччы оңороччуларга 8,5 %-на эр-тосибита Мага көһөнүлүкхэ наала.

Төрдүүхүн, тэя сирин сайдылтыг фондатын тэрийнээхэ наада. Ол фондатын гомударство бас билингитин атылаахыгтан кирбит итгэнээ экологическай хоромни уну огорууга бэрилээр үлтэй-харчыгтан бизэри союнуунаа ситгэнээх тусталхыг.

Күүсү былбардаа чыгар! Коммунистар программаларынын куластаан. Сүүрөөчү бырыныаты ылан 10 депутаттаннахптына улахан күүскү кубулуябыт, патриотическый санаалвахтары түмөн таы сириги интэриэнин тахсылаахтык коммусукухпут.

Филипп ОХЛОПКОВ

Жеребь-сваканан аламы-т босхо матырыяй

“Сага олох” редакционной-издательской холбогдох ГҮ. Оффсетной бичээт. Сахаанын № 27 Тираж 2000, 20.02.2008 с. бичээккэ бариллинэ.
Холбоот издательска үстэ: оппоруунуука, чаппиэртэ уонна субстава тахсар. Индекс: 54907.